

GÖRÜŞ

TÜRKİYE IRAK İLİŞKİLERİNDE YENİ DÖNEMİN KODLARI

Talha Köse

22.04.2024

TÜRKİYE IRAK

İLİŞKİLERİNDE YENİ

DÖNEMİN KODLARI

▲ Prof. Dr. Talha Köse

Millî İstihbarat Akademisi Başkanı

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 12 yıl aradan sonra Bağdat ziyareti Türkiye-Irak ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır. 378 kilometre sınırı, derin tarihi, kültürel ve dini ortak bağları paylaşan komşu iki ülke ilişkileri, özellikle 90'lı yıllardan bu yana oldukça iniş çıkışlı bir seyre sahiptir. Özellikle 2003 Amerikan işgali sonrası ülkede istikrar ve güvenin sağlanamaması, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri gerçek potansiyelinin çok gerisine düşürdü. Türkiye'nin en önemli güvenlik tehdidi olan terör örgütü PKK'nın faaliyetlerinin önemli bir kısmını Irak topraklarındaki otorite boşluğundan faydalanarak sürdürmesinin ve Türkiye'nin terörle mücadelesini zorunlu olarak Irak topraklarında vermesinin iki ülke ilişkilerine zararı büyük oldu. Türkiye ve Irak son dönemde terörle mücadele konusunda ve bölgenin refah ve istikrarına hizmet edecek Kalkınma Yolu Projesi'nin hayata geçirilmesi konusunda anlayış birliğine vardılar. Bu iki konudaki eşgüdüm ve anlayış birliği Türkiye-Irak ilişkilerinin kazan-kazan prensibi çerçevesinde gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Yeni ve daha yapıcı bir siyasi iklim

Terör örgütü DEAŞ'ın Irak'tan büyük ölçüde silinmesinin ardından ülkede güvenlik ve istikrar kademeli şekilde artıyor. Başbakan Muhammed Şıya es-Sudani'nin son dönemde Irak siyasetinde sağladığı siyasi denge ve istikrar, Ankara-Bağdat arasında birçok konuda somut müzakere ve uzlaşmaların önünü açtı. İki ülkenin uzun vadeli stratejik mahiyet taşıyan Kalkınma Yolu Projesi'ni hayata geçirmeye

PKK'nın Kandil, Mahmur ve Sincar'daki mevcudiyeti Türkiye'nin terör örgütü ile mücadelesinin önündeki en önemli engel konumundadır. Türkiye, Irak'ın toprak bütünlüğüne saygı duymakla birlikte Bağdat'ın ülkenin genelinde egemen unsur gibi davranmaması Türkiye'nin PKK ile mücadelesini zorlaştırıyor.

yönelik irade beyanları ve Irak Ulusal Güvenlik Konseyi'nin terör örgütü PKK'yı yasaklı örgüt listesine koyma kararı iki ülke ilişkilerinde anlayış ve çıkar birliğine dair önemli ve güçlü bir sinyal mahiyetindedir.

Geçtiğimiz dönemde bölgesel güvenliğe dair yaklaşım farklılıkları, siyasi dalgalanmalar, terörizm ile mücadele gibi birçok konudaki fikir ayrılıkları nedeniyle yıpranan iki komşu ülke, ilişkilerini yeniden yapıcı bir şekilde rayına oturtmak için son dönemde önemli adımlar attı. İki ülke diplomatları, güvenlik ve istihbarat yetkilileri, ortak bir anlayış ve eş güdüm sağlamaya yönelik önemli girişimlerde bulundular. Derin kültürel, dini ve tarihsel bağlara sahip iki dost ülke, toplumlarının ve kamuoylarının birbirlerine dair yıpranan yaklaşımlarını onarmaya yönelik de adımlar atıyor. Bu konuda kanaat önderleri, basın, akademisyenler ve düşünce kuruluşları temsilcileri arasındaki temaslar da artmaya başladı. Nitekim Ankara merkezli Orta Doğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) ve Bağdat merkezli Nahrain ve Naram Sin Araştırma merkezleri işbirliği ile 16 Nisan 2024'de yapılan Türkiye-İrak Düşünce Kuruluşları Forumuna iki ülkeden 20'nin üzerinde kuruluş yetkilisi ve temsilcisi katıldı. Bu temaslar iki ülke kamuoyları ve karar alıcılarının bakış açılarını birbirine yaklaştıracaktır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Bağdat ve Erbil ziyaretleri iki ülke arasındaki ortak gelecek vizyonun beyanı mahiyetindedir. Türkiye ve Irak arasındaki kökleşmiş bazı sorunların bir çırpıda ortadan kalkması gerçekçi bir senaryo değildir. Ancak iki tarafın ortaya koyacakları anlayış birliği ve geleceğe dair ortak yaklaşımlar biriken sorunların yapıcı olarak ele alınmasına ve tarafların beklentilerini karşılayacak çözümlerin ortaya konulmasına imkan sağlayacaktır. Üst düzey yetkililer arasında son dönem yoğunlaşan temaslar Türkiye-İrak ilişkilerinde yeni ve daha yapıcı bir siyasi iklimin oluşmasına imkan sağladı. Asıl önemli olan ortak çıkarlar ve bütüncül istikrar ve barış vizyonu çerçevesinde ortak bir anlayışın geliştirilmesidir. Tarafların bu anlayışa daha önce olduğundan daha yakın olduklarının altını çizmeliyiz.

Türkiye-İrak ilişkilerini olumsuz etkileyen hususlar

Türkiye açısından terör örgütü PKK'nın Irak topraklarını halen temel ve coğrafi üstlenme alanı olarak görmesi iki ülke ilişkileri açısından en büyük problemdir. Terör örgütü PKK'nın Kandil, Mahmur ve Sincar'daki mevcudiyeti Türkiye'nin terör örgütü ile mücadelesinin önündeki en önemli engel konumundadır. Türkiye, Irak'ın toprak bütünlüğüne saygı duymakla birlikte Bağdat'ın ülkenin genelinde egemen unsur gibi davranmaması Türkiye'nin PKK ile mücadelesini zorlaştırıyor. Irak Anaya-

sası'nın 7'nci maddesinde "Irak hükümetini komşu ülkelere tehdit oluşturacak terör örgütlerini topraklarında barındırmamakla yükümlü kıldığına" dair bir ibare yer alıyor olsa da Irak otoritelerinin bu maddeyi hayata geçirebilecek kapasiteleri henüz olamadı.

Irak, işgalden bu yana El Kaide ve DEAŞ dahil olmak üzere çok sayıda terör örgütü ile mücadele ediyor. Bağdat'ın halen terörle mücadele konusunda kırılganlığı söz konusudur. Türkiye'nin beklentisi PKK'nın Irak topraklarındaki varlığının sona ermesidir. Iraklı yetkililer terör örgütlerinin Irak topraklarındaki varlığının Irak anayasasına aykırı olduğunu teyit etmekle birlikte bu mücadeleyi kendi başlarına yürütebilecek kapasitelerinin bu aşamada olmadığını ifade ediyorlar. Bu konudaki bir diğer meydan okuma ise Irak'taki, özellikle Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) kontrolündeki bazı yerel unsurların PKK'ya dair yaklaşımlarının Bağdat'ın yaklaşımından farklılaşmasıdır. Anlayış olarak bu örgüt ve uzantılarının aynı zamanda kendi ülkelerinin güvenliğine ve çıkarlarına zıt olduğunu teyit etmeleri ve bu konuda irade göstermeleri önemli bir değişime işaret ediyor. Nitekim Türkiye'den Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler ve MİT Başkanı İbrahim Kalın'ın son dönemde Iraklı muhatapları ile temaslarında bu ortak yaklaşıma vardıkları anlaşılıyor. Irak Ulusal Güvenlik Konseyi'nin PKK'yı yasaklı örgüt olarak tanımladığı kararı, bu örgüte dair yaklaşımında önemli bir dönüm noktası teşkil ediyor. Kolay olmasa da iki ülke ilişkilerinin terör kısılcından kurtarılması ilişkileri zehirleyen temel unsuru ortadan kaldıracaktır.

Su sorunu ve Kalkınma Yolu

Irak tarafının beklentisi ise ülkenin su sorununun Türkiye ile koordinasyon içerisinde çözülmesidir. Türkiye'nin Fırat ve Dicle'den yeteri kadar su bırakmadığı ve Türkiye'nin suyu siyasi pazarlık için kullandığına dair yanlış algı Irak kamuoyunda yaygın şekilde paylaşıldı. Bu konu Irak kanadında Türkiye ile ilişkileri zehirleyen önemli bir meseledir. Bağdat yönetimi ülkenin istikrarsız ve kırılgan olduğu dönemlerde su, elektrik ve diğer temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik yatırımları hayata geçiremediği için ülkenin temel ihtiyaçları konusunda yapısal sorunlar devam etti. Irak'ın hızla artan nüfusu altyapı konusunda yeni yatırımları zorunlu kıldı. Özellikle sıcak yaz aylarında elektrik ve su temininde yaşanan aksaklıklar nedeni ile protestolar yapıldı. Küresel ısınma ve Irak'taki hızlı nüfus artışı ile birlikte su meselesi Irak ve bölgedeki tüm ülkeler açısından önemli bir güvenlik sorunu haline geldi. Yerel yetkililer ise bu konulardaki yetersizliklerini örtmek için komşu ülkeleri suçlayıcı mahiyette açıklamalar yapıyor.

Türkiye'nin beklentisi PKK'nın Irak topraklarındaki varlığının sona ermesidir. Iraklı yetkililer terör örgütlerinin Irak topraklarındaki varlığının Irak anayasasına aykırı olduğunu teyit etmekle birlikte bu mücadeleyi kendi başlarına yürütebilecek kapasitelerinin bu aşamada olmadığını ifade ediyorlar.

Irak'ın başta su, elektrik ve sağlık ihtiyaçlarının yönetilmesi ve temel ihtiyaçlarının sağlanması konusunda Türkiye ile daha yakın koordinasyon önem arz ediyor. Bu konuların ortak anlayış ve çıkarlar çerçevesinde çözümlenmesine dair irade oluşmuş durumdadır. Bu irade doğrultusunda somut ortak adımlar da önümüzdeki dönemde hayata geçirilecektir. Bağdat hükümetinin karşılaştığı sıkıntıların Türkiye ile işbirliği ve eşgüdüm içerisinde çözümlenmesi daha rahat olacaktır. Türkiye'nin bu konudaki yapıcı tavrı ve desteği iki ülke ilişkilerine olumlu yansıtacaktır. Irak'ın Türkiye üzerinden petrol satışını artırması ve enerji konusundaki diğer ortak yatırımlar da iki ülke ilişkilerinde kazan-kazan mahiyetinde katkı sağlayacak diğer stratejik adımlardır.

Ankara'nın Bağdat ile ilişkilerinin güçlenmesi ve Kalkınma Yolu projesinin hayata geçirilmesinin Irak Türkmenlerine de olumlu şekilde yansımaları bekleniyor. Irak Türkmenleri Kalkınma Yolu Projesi'nin hayata geçirilmesi ve iki ülke ilişkilerinin geliştirilmesinde köprü konumunda olacaktır. Bölgesel ve uluslararası konjonktürdeki değişimler de bölgesel alternatif ticaret kanallarının oluşmasını destekler mahiyettedir. Bölgesel gerilimler, güvenlik sorunları ve rekabetler de alternatif ticaret rotalarını zorunlu kılıyor. Bu konu son dönemde jeopolitik bir rekabet alanına da dönüştü. Kalkınma Yolu Projesi üçüncü ülkeler aleyhinde bir proje konumunda değildir. Aksine proje, hem iki ülke arası ekonomik ilişki potansiyelini artıracak hem de bölgesel refaha katkı sağlayacak bir adımdır. 7 Ekim sonrası ortaya çıkan yeni konjonktür, bölgenin istikrarı açısından birçok yeni soru işareti ve belirsizlikler ortaya çıkardı. Böylesi bir ortamda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Bağdat ziyareti kritik bir hamledir. Türkiye ile Irak arasında başlayan bu yeni ve daha yapıcı dönemin başta Gazze olmak üzere bölgedeki krizlerin yönetilmesine de katkıda bulunması temennisiyle.

- Bu yayındaki görüşler tamamen yazarına aittir ve resmî bir kurum görüşünü ya da politikasını yansıtmayabilir.
- Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları Millî İstihbarat Akademisine ait olup 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiğbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

TÜRKİYE-IRAK
İLİŞKİLERİNDE YENİ
DÖNEMİN KODLARI
22.04.2024